

Bamses lärarhandledning för åk F-3

DYSLEXI OCH RÄTTEN ATT VARA OLIKA

© RuneA

Inledning

En av skolans viktigaste uppgifter är att lära alla barn att läsa och skriva. Dyslexi är en funktionsnedsättning som gör det svårt att lära sig läsa och skriva. Idag vet vi att dyslexi inte har någonting med brist på begåvning att göra utan handlar främst om en nedsatt förmåga att koppla ihop bokstäver och språkljud vilket gör avkodning och stavning svårt. Det kan också vara svårt att automatisera och få flyt på ordläsningen. Därför blir många som har dyslexi väldigt trötta när de läser och får det extra arbetsamt att orka tänka om innehållet i texten. En av våra tidigare elever som har dyslexi beskrev känslan av utmattning som "att läsa och inte lyssna på sig själv". Att läsa långsamt och kanske ibland gissa sig fram till vad det står i en text, kan ge elever dåligt självförtroende och brist på motivation och intresse för uppgifter som är kopplade till att läsa och skriva.

Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen, därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. Lgr 22 betonar vikten av att skapa en inkluderande och tillgänglig lärmiljö där varje elev ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och förmågor.

I denna lärarhandledning får du tips på gruppstärkande aktiviteter och hur du kan arbeta för att öka elevernas kunskaper om dyslexi och erbjuda elever olika språk- och kunskapsutvecklande undervisningsaktiviteter som främjar samtal, läsning och skrivande. Serieformatet gör att text bryts ner i pratbubblor vilket gör att textmassan inte blir överväldigande för elever med dyslexi. Kombinationen av bild och text i en serie kan vara fördelaktig för elever med dyslexi då bilderna hjälper till att förstärka förståelsen av berättelsen. Om man har svårt för att läsa kan det ibland vara svårt att fokusera på texten. I handledningen finns det därför en mall till en läslinjal som kan provas för att kanske underlätta fokus vid läsning (**bilaga 9**).

I skolan behöver vi arbeta med inkluderande utbildning för att möta elevers behov och skapa lika möjligheter till livslångt lärande som gör det möjligt för var och en att bidra till ett hållbart samhälle. Genom att erkänna och arbeta med elevernas unika behov och genom att skapa en inkluderande miljö, kan vi stärka elever med dyslexi och andra funktionsnedsättningar samt underlätta deras lärande och deltagande i skolan. Undervisningsaktiviteterna i handledningen kan du anpassa efter den årskurs som du undervisar i.

Handledningen utgår från:

- Lgr 22 vad gäller att främja likvärdighet, inkludering och kvalitativ utbildning för elever och även vad gäller syfte och centralt innehåll för svenska och samhällskunskap.
- FN:s globala mål 3, 4, 5 och 10 vad gäller hälsa, välbefinnande, god utbildning för alla, jämställdhet och minskad ojämlikhet.

Handledningen innehåller flera arbetsmoment som är kopplade till serietidningen Bamses tema dyslexi och riktar sig mot årskurs F till 3. Tidningen innehåller berättelser speciellt framtagna för detta tema. Det finns också fakta som på både ett lustfyllt och lärorikt sätt bidrar till att öka förståelsen för vad dyslexi och läs- och skrivsvårigheter innebär.

Motsvarande serietidning och handledning finns även att tillgå för årskurs 4-6, med seriefiguren Kalle Anka. Besök gärna www.serieriundervisningen.se för mer information.

Barn och ungas fysiska och psykiska hälsa är viktiga faktorer för deras förutsättningar i lärandet. Mår man bra är det lättare att lära!

Malmö, juni 2023

Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson Förstelärare, Rosengårdsskolan i Malmö
Linda Sikström Skolutvecklare, PS Classroom

Du når oss via: bamse@egmont.se

Arbetsmoment 1: Gruppstärkande aktiviteter

Genom gruppstärkande aktiviteter kan vi hjälpa elever att lära sig hur viktigt det är med samarbete. När elever arbetar tillsammans utvecklar de sociala färdigheter. Elever som lär känna varandra blir trygga med varandra och det leder i sin tur till större förståelse för varandras olikheter men också till att eleverna kan arbeta mer effektivt tillsammans. I ett tillåtande klassrumsklimat får varje elev ta plats utifrån sina förutsättningar, våga misslyckas och ta hjälp av varandra. I detta arbetsmoment presenterar vi två förslag på gruppstärkande aktiviteter: Knuten och Levande memo.

1. Knuten

Dela upp storgruppen i grupper om fem elever. De olika grupperna med fem eleverna i varje ska stå i varsin cirkel. På din signal ska eleverna blunda och sträcka ut sina armar och försiktigt ta ett steg in mot mitten. Där ska varje elev fatta tag i två händer. Hjälpt de elever som inte hittar några händer. När alla har hittat två händer får eleverna öppna ögonen. Eleverna får inte släppa varandras händer men det går bra att byta grepp. Nu gäller det att reda ut knuten utan att släppa varandras händer. Uppmuntra eleverna att prata med varandra om olika lösningar. När eleverna har rett ut knuten och ställt sig i en cirkel utan att släppa varandras händer har de lyckats med uppdraget!

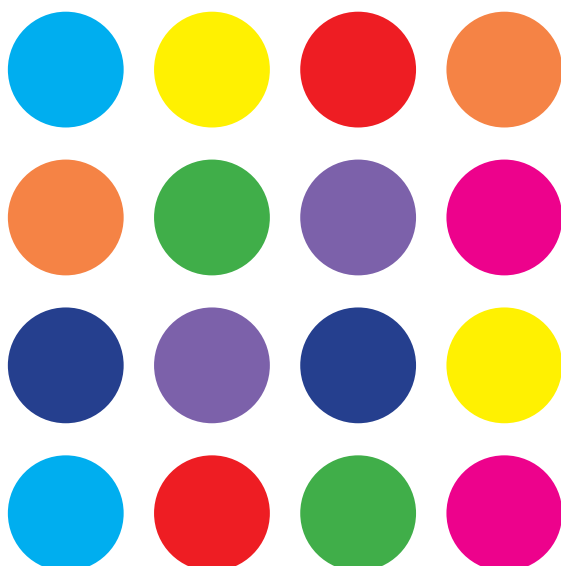

Du kan öka svårighetsgraden efter hand genom att öka antalet elever i grupperna. Prova att göra Knuten i storgrupp! Du kan också låta eleverna göra Knuten två gånger i rad: första gången får de prata med varandra, andra gången får de bara använda ansiktsmimik. Hur upplever eleverna de olika tillvägagångssätten?

2. Levande memo

Inled med att berätta att ni ska spela memo och att det kommer att vara två elever som spelar mot varandra. Du bestämmer vilka två elever som ska spela mot varandra, dessa blir Spelare 1 och Spelare 2. Båda spelarna ska lämna klassrummet. Dela in de elever som är kvar i klassrummet i par. Alla par ska komma på en unik rörelse för just sitt par. Det är viktigt att inga andra par har samma rörelse. När paren har bestämt sig för vilken rörelse de ska göra, ska de sätta sig i rader (se bild). Alla ska blanda sig med varandra.

Sedan är det dags för de två spelarna att komma in. Spelarna ska turas om att försöka hitta elever med gemensam rörelse. Spelare 1 lägger sin hand på axeln på två av eleverna som sitter på spelplanen. Dessa elever reser sig upp och gör sina rörelser. Gör de samma rörelse har spelaren fått ett par och paret lämnar sina platser och sätter sig istället hos spelaren. Gör eleverna olika rörelser får de sätta sig ner på sina platser igen. Nu är det dags för spelare 2 att försöka få par. Spelet går ut på att få så många par som möjligt, spelarna behöver försöka komma ihåg vilka elever som har samma rörelser.

Arbetsmoment 2: Rätten att vara olik

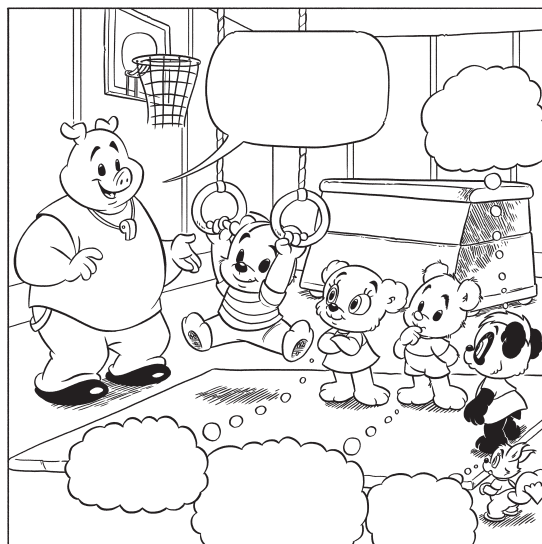
Ledning och stimulans är något som ska ges på gruppnivå till alla elever. Det som är bra för en elev, kan vara bra för flera elever. Ibland räcker inte ledning och stimulans utan några elever behöver extra anpassningar på individnivå. Det kan ibland upplevas som orättvist av andra elever. Därför är det viktigt att prata med eleverna om att vi lär oss på olika sätt och har olika förutsättningar för att lära oss nya saker. Alla elever ska få möjlighet att nå så långt det bara går utifrån sina förutsättningar. Använd **bilaga 1** för att prata om elevers olika förutsättningar.

- Är det lika lätt för alla att nå samma mål? Varför? Varför inte?
- Ibland behöver vi olika hjälpmedel för att nå våra mål. Vad är ett hjälpmedel? Vilka hjälpmedel känner eleverna till? Vilka hjälpmedel skulle Teddy, Björna-Li och Kurra kunna använda? Vilka hjälpmedel använder vi i skolan? Låt även eleverna fundera på om de använder några hjälpmedel utanför sin skoltid (ex pall, skohorn).

Läs serien "Bamses skola: Dyslexi" högt för eleverna och låt eleverna följa med i serien medan du läser. Diskutera tillsammans med eleverna:

- Har eleverna hört talas om dyslexi?
- Är det lika lätt/svårt för alla elever att läsa?
- Varför behöver man överhuvudtaget kunna läsa?
- Kan man läsa utan att förstå en text?
Har det hänt dig någon gång?
Vad gjorde du då?
- Hur skulle vi kunna hjälpa en kompis som tycker det är krångligt att läsa?

Sätt gärna upp **bilaga 1** på väggen i klassrummet och återkoppla till bilden vid olika tillfällen under terminen.

Arbetsmoment 3: Ser, tror, undrar

När en ny text ska introduceras för elever finns det olika sätt att arbeta för att aktivera elevernas förförståelse. I detta arbetsmoment ska eleverna arbeta med vad de ser, tror och undrar. Använd **bilaga 2** när du introducerar arbetsmomentet.

Visa eleverna bilderna på Pigga-Kott (**bilaga 3**) utan att kommentera dem. Uppmana eleverna att titta på dem och fundera på vad de ser. Tydliggör skillnaden på vad som faktiskt går att se på bilderna och vad man tror att man ser. Låt eleverna skriva i par vad de ser på bilderna i kolumnen "Ser" (**bilaga 4, som skrivs ut liggande**). Låt paren sedan berätta i storgrupp vad de har skrivit. Samla elevernas förslag på vad de ser på blädderblock eller whiteboard.

Utmana eleverna med frågor som utvecklar deras förklaringar till vad de ser:

- Vad ser du? Jag ser en stol (syns på båda bilderna).
- Vad är det som får dig att tro att det är en stol? Jag vet att man kan sitta på en stol och på bilderna sitter Pigga-Kott på en stol.

Visa eleverna bilderna på Pigga-Kott (**bilaga 3**) igen. Nu ska eleverna arbeta med vad de tror att de ser på bilderna. Använd samma arbetsgång som ovan: titta på bilderna, låt eleverna i par arbeta med **bilaga 4** (kolumnen "Tror") och samla sedan deras förslag på blädderblock eller whiteboard.

Stötta eleverna med frågor som:

- Vad tror du att du ser?
- Vad är det som får dig att tro att du ser att Pigga-Kott ...?

Visa eleverna bilderna på Pigga-Kott ytterligare en gång. Låt paren fundera på vad de undrar när de ser bilderna. Upprepa arbetsgången. Använd startmeningar för att stötta eleverna:

- Vad skulle du vilja veta?
- Jag undrar varför ...
- Jag undrar vem ...
- Jag undrar hur ...
- Jag undrar vad ...
- Jag undrar var ...

Avsluta arbetsmomentet med att läsa serien *"Pigga-Kott och bokstavstrasslet"* högt för eleverna medan de följer med i sina serietidningar. Uppmärksamma speciellt de bilder som eleverna har arbetat med tidigare i detta arbetsmoment.

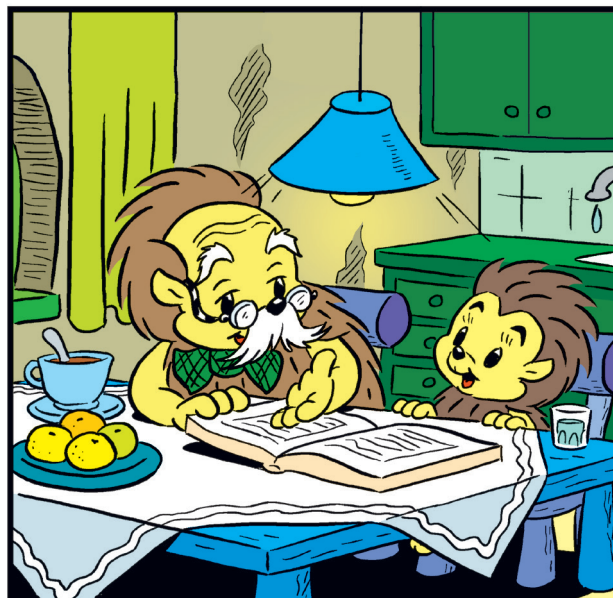

Arbetsmoment 4: När jag läser

Inled lektionen med att göra en tillbakablick där ni läser serien "Pigga-Kott och bokstavstrasslet" en gång till.

I detta arbetsmoment ska eleverna rita och måla hur det ser ut när de själva läser. Stötta eleverna inför uppgiften genom att prata om hur det ser ut när de läser:

- Läser du tillsammans med någon?
- Sitter du i sängen när du läser?
- Sitter du vid köksbordet när du läser?
- Sitter du någon annanstans?
- Hur ser du ut i ansiktet?
- Hur känner du dig när du läser?
- Eller är det så att du inte läser?
Vad gör du istället?
- När du läser en serie eller en bok, hur känns det då?
Syns det i ditt ansiktsuttryck?

När teckningarna är färdiga, sätt upp dem på väggen och låt alla i storgrupp få berätta något om sin bild.

Arbetsmoment 5: Vad händer sedan?

I detta arbetsmoment behövs stödstrukturen, **bilaga 5** som skrivs ut dubbelsidigt eller klistras ihop. Bilagan kan även dras upp i A3-format. Under arbetsmomentet kommer eleverna dessutom att behöva exemplar av **bilaga 6**.

Förkunskaper

Inled arbetsmomentet med att låta eleverna fundera på varför man skriver och läser serier. I arbetsmoment 3 läste du serien om *Pigga-Kott och Bokstavstrassel* för eleverna. Nu ska ni läsa serien tillsammans ytterligare en gång för att sedan samtala om frågorna:

- Hur börjar serien?
- Hur slutar den?
- Vilket var problemet i serien?
- Vad hände när problemet uppstod?
- Hur löste sig problemet?

Språkliga drag

Undersök tillsammans de språkliga dragen i serien:

- Finns det några tidsord?
- Vilket berättarperspektiv är det?
- Är det nutid eller dåtid?

I serier används pratbubblor för att visa vad olika figurer tänker och säger. Du kan läsa mer om pratbubblor i lärarhandledningen "*Skapa egna serier*" av serieskaparen Jimmy Wallin.

Den hittar du här:

https://serieriundervisningen.se/wp-content/uploads/SIU_serieskapande.pdf

© Rune A

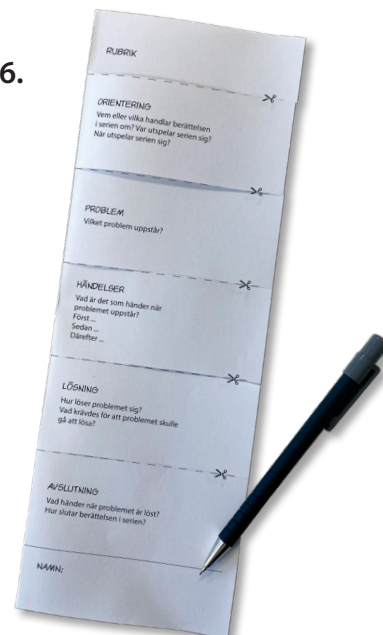
Författa tillsammans

Introducera stödstrukturen som du har förberett. Du och eleverna ska tillsammans skriva en gemensam fortsättning på första bilden i **bilaga 6**.

Även om eleverna ska skapa en serie så småningom så arbetar vi utan serierutor nu när vi tränar tillsammans och fokuserar på formen.

Din uppgift är bland annat att se till att formen för hur en berättelse är uppbyggd blir rätt medan eleverna står för innehållet. I de tidigare arbetsmomenten har eleverna träffat Pigga-Kott i serien *Pigga-Kott och bokstavstrasslet* och bilden som finns under fliken "Orientering" är hämtad från den serien. Uppmana eleverna att fantisera fritt till bilden, det kan bli ett helt nytt innehåll!

Arbeta er igenom stödstrukturen, en flik i taget och uppmärksamma eleverna på flikarnas olika innehåll. Du skriver storgruppens gemensamma stödord eller meningar och skissar figurer, miljöer mm.

Arbete i par

Eleverna ska, i par, arbeta med att skapa en serie. De ska använda stödstrukturen som finns i **bilaga 5**. Varje par enas om vilken serieruta (**bilaga 6**) som de vill utgå ifrån. När de har valt serieruta klipper de ut den och klistrar in den under fliken "Orientering". Sedan ska de fortsätta med att arbeta sig igenom övriga flikar (skriva och skissa) i stödstrukturen. Även om eleverna arbetar i par kan de arbeta med varsin stödstruktur. Tanken med att eleverna arbetar i par är:

- att de ska fungera som läresurser för varandra (ideér, stavning, teckningar)
- att de ska träna sig i att lyssna på varandras tankar
- att de ska få träna på att samtala med varandra

När eleverna har arbetat färdigt med sina stödstrukturer ska de använda dessa som underlag för att skapa sin serie i riktiga serierutor. I **bilaga 7** (som skrivs ut liggande) finns en serieruta per flik i stödstrukturen medan det i **bilaga 8** finns möjlighet att utveckla sin serie med fler händelser då det i denna bilaga finns fler serierutor. Det går självklart att använda flera serieblad till sin serie!